

රජයේ සුරැකුම්පත්වල ප්‍රතිමිලදී ගැනුම් සහ ප්‍රතිචක්‍රණී ගනුදෙනු ප්‍රමිතිගත කිරීම

පසුබිම

රජයේ සුරැකුම්පත් යනු රජයේ වියදම් සඳහා අවශ්‍ය මුදල් රැස්කර ගැනීමට රජය විසින් නිකුත් කරනු ලබන ණය උපකරණ වේ. ශ්‍රී ලංකාවේ වඩාත්ම සුලභ ශ්‍රී ලංකා රුපියල්වලින් නාමනය කරන ලද රජයේ සුරැකුම්පත් වන්නේ භාණ්ඩාගාර බිල්පත් සහ භාණ්ඩාගාර බැඳුම්කර වේ. භාණ්ඩාගාර බිල්පත් වසරක උපරිම කල්පිරීමේ කාලයක් සහිතව නිකුත් කරන අතර භාණ්ඩාගාර බැඳුම්කර වසරක සිට සාමාන්‍යයෙන් වසර 30 ක කල්පිරීමේ කාලයක් සහිතව නිකුත් කරනු ලබයි. ව්‍යවස්ථාපිතව රජයේ ණය කළමනාකරු ලෙස කටයුතු කරනු ලබන ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුව වෙත, රජය වෙනුවෙන්, 1923 අංක 8 දරන දේශීය භාණ්ඩාගාර බිල්පත් ආඥාපනත සහ 1937 අංක 7 දරන ලියාපදිංචි ස්කන්ධ හා සුරැකුම්පත් ආඥාපනත යටතේ පිළිවෙලින් භාණ්ඩාගාර බිල්පත් සහ භාණ්ඩාගාර බැඳුම්කර නිකුත් කිරීම සහ කළමනාකරණය කිරීම පැවරී තිබේ.

2004 වසර වන තෙක්, භාණ්ඩාගාර බිල්පත් සහ භාණ්ඩාගාර බැඳුම්කර මූලික සහතික ලෙස නිකුත් කරන ලදී. 2004 වසරේදී අදාළ අණපනත්වලට සිදුකරන ලද සංශෝධනයන් සමග එවකට පැවති භාණ්ඩාගාර බිල්පත් සහ භාණ්ඩාගාර බැඳුම්කර නිර්ලේඛන සුරැකුම්පත්වලට පරිවර්තනය කරන ලද අතර නව භාණ්ඩාගාර බිල්පත් සහ භාණ්ඩාගාර බැඳුම්කර නිර්ලේඛන සුරැකුම්පත් ලෙස නිකුත් කිරීම අරඹන ලදී. මෙම නිර්ලේඛන භාණ්ඩාගාර බිල්පත් සහ භාණ්ඩාගාර බැඳුම්කරවල හිමිකම සටහන් කිරීම සඳහා මධ්‍යම තැන්පතු ක්‍රමය නමින් ඩිජිටල් තැන්පතු ක්‍රමයක් ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුව විසින් පවත්වාගෙන යනු ලබයි.

රජයේ සුරැකුම්පත් වෙළෙඳපොළේ කාර්යක්ෂම ක්‍රියාකාරීත්වය, රජයට අවශ්‍ය අරමුදල් ප්‍රශස්ත පිරිවැයක් යටතේ රැස්කර ගැනීමට අත්‍යවශ්‍ය පූර්ව සාධකයකි. මේ සඳහා, ප්‍රතිමිලදී ගැනුම් සහ ප්‍රතිචක්‍රණී ගනුදෙනු වලට අදාළ වෙළෙඳපොළ පරිවයන් ප්‍රමිතිගත කිරීම මඟින් රජයේ සුරැකුම්පත් වෙළෙඳපොළ දියුණු කිරීම වැදගත් වේ.

භාණ්ඩාගාර බිල්පත් සහ භාණ්ඩාගාර බැඳුම්කරවල ප්‍රතිමිලදී ගැනුම් සහ ප්‍රතිචක්‍රණී ගනුදෙනු

ප්‍රතිමිලදී ගැනුම් ගනුදෙනුවක් යනු භාණ්ඩාගාර බිල්පත් හෝ භාණ්ඩාගාර බැඳුම්කර හිමි පුද්ගලයෙකු එම භාණ්ඩාගාර බිල්පත් හෝ භාණ්ඩාගාර බැඳුම්කර එකඟවන ලද අනාගත දිනකදී එකඟ වන ලද මිලකට නැවත මිලදී ගැනීමේ එකඟතාවය මත වෙනත් පුද්ගලයෙකුට විකිණීමයි. එනම් භාණ්ඩාගාර බිල්පත් හෝ භාණ්ඩාගාර බැඳුම්කර හිමි පුද්ගලයා එම භාණ්ඩාගාර බිල්පත් හෝ භාණ්ඩාගාර බැඳුම්කර සුරැකුමක් ලෙස තබා මුදල් ණයට ගැනීමකි. අදාළ භාණ්ඩාගාර බිල්පත් හෝ බැඳුම්කරවල චක්‍රණී මිල

සහ නැවත මිලදී ගැනීමේ මිල අතර වෙනස මුදල් ණයට ගැනීමේ පොලිය වේ. ප්‍රතිචක්‍රණී ගනුදෙනුවක් යනු ඉහත දැක්වූ ප්‍රතිමිලදී ගැනුම් ගනුදෙනුවට ප්‍රතිලෝම ස්වරූපයේ ගනුදෙනුවකි. එනම් භාණ්ඩාගාර බිල්පත් හා භාණ්ඩාගාර බැඳුම්කර සුරැකුමක් ලෙස ලබාගෙන මුදල් ණයට ලබා දීමේ ගනුදෙනුවකි.

ලියාපදිංචි ස්කන්ධ හා සුරැකුම්පත් ආඥා පනත සහ දේශීය භාණ්ඩාගාර බිල්පත් ආඥා පනත යටතේ නිකුත් කරන ලද 2019 අංක 1 දරන අලෙවිකාර සෘජු සහභාගීකරුවන්ගේ නිර්ලේඛන භාණ්ඩාගාර බිල්පත් සහ නිර්ලේඛන භාණ්ඩාගාර බැඳුම්කරවල ප්‍රතිමිලදී ගැනුම් සහ ප්‍රතිචක්‍රණී ගනුදෙනු පිළිබඳ විධාන

ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුව විසින්, 2019.12.20 දින ලියාපදිංචි ස්කන්ධ හා සුරැකුම්පත් ආඥා පනත හා දේශීය භාණ්ඩාගාර බිල්පත් ආඥා පනත මඟින් පැවරී ඇති බලතල ප්‍රකාරව, නිර්ලේඛන භාණ්ඩාගාර බිල්පත් සහ නිර්ලේඛන භාණ්ඩාගාර බැඳුම්කරවල ප්‍රතිමිලදී ගැනුම් සහ ප්‍රතිචක්‍රණී ගනුදෙනු සිදුකළ යුතු ආකාරය පිළිබඳව අලෙවිකාර සෘජු සහභාගී කරුවන්ට¹ විධාන නිකුත් කරන ලදී. ප්‍රතිමිලදී ගැනුම් සහ ප්‍රතිචක්‍රණී ගනුදෙනු වලට අදාළ මූලික පරාමිතීන් ප්‍රමිතිගත කරන අතරම කාර්යක්ෂම ලෙස වෙළෙඳපොළ නිර්මාණය කිරීමට ඉඩ සැලසීම මඟින් අදාළ පාර්ශවවලට වඩාත් විනිවිදභාවයකින් යුතුව ප්‍රතිමිලදී ගැනුම් හා ප්‍රතිචක්‍රණී ගනුදෙනු කිරීමට ඉඩ සැලසීම මෙම විධානවල එක් අරමුණක් විය. එසේම එක් ප්‍රාථමික අලෙවිකරුවකු අසාර්ථක වීම තුළින් සහ අනෙකුත් අලෙවිකාර සෘජු සහභාගීකරුවන්ගේ සුපරීක්ෂණ කටයුතුවලදී හඳුනාගන්නා ලද නියාමන රාමුවේ පැවති දුර්වලතා නිවැරදි කිරීම ද මෙම විධානයන්ගේ තවත් අරමුණක් විය. වෙළෙඳපොළ සහභාගීකරුවන්ට දැනට පවතින ක්‍රමවේදයන්ට වෙනස්කම් සිදු කිරීමට අවශ්‍ය කාලය ලබාදීම අරමුණු කරමින් හඳුන්වා දුන් අන්තර්කාලීන ප්‍රතිපාදනයන් කිහිපයකට යටත්ව මෙම විධානය 2020.01.01 දින ක්‍රියාවට නැංවිණි.

නව විධානයන්ගේ මූලික ලක්ෂණ

- 1. සුරැකුම්පත් ආගණනය කිරීම පොදු පදනමකට ගෙන එම

ප්‍රතිමිලදී ගැනුම් සහ ප්‍රතිචක්‍රණී ගනුදෙනු සඳහා යොදා ගන්නා භාණ්ඩාගාර බිල්පත් සහ භාණ්ඩාගාර බැඳුම්කර වෙළෙඳපොළ වටිනාකම මත ආගණනය කිරීම නව විධානයක් මඟින් නිර්දේශ කර තිබේ.

¹ අලෙවිකාර සෘජු සහභාගීකරුවන් යනු ලියාපදිංචි ස්කන්ධ හා සුරැකුම්පත් ආඥා පනත හා දේශීය භාණ්ඩාගාර බිල්පත් ආඥා පනත යටතේ අලෙවිකාර සෘජු සහභාගීකරුවන් ලෙස පත්කරන ලද පුද්ගලයන් වන අතර එයට සියලු බලපත්‍රලාභී වාණිජ බැංකු සහ ප්‍රාථමික අලෙවිකාර සමාගම් ඇතුළත් වේ.

වෙළෙඳපොළ වටිනාකම ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුව විසින් අදාළ භාණ්ඩාගාර බිල්පත් හෝ භාණ්ඩාගාර බැඳුම්කර සඳහා දෙනිකව ප්‍රකාශයට පත් කරනු ලබන ගැනුම් හා විකුණුම් ඵලදා අනුපාතයන්හි මධ්‍යන්‍යයට අදාළ උපචිත පොලිය ඇතුළත් මිල යොදාගෙන ගණනය කළ යුතු ය. කෙසේ වෙතත් නිවැරදි ආගණනයක් කිරීම සඳහා අලෙවිකාර සෘජු සහභාගීකරුවන්ට යොදාගත හැකි වෙනත් ආගණන ක්‍රම පැවතීම සැලකිල්ලට ගෙන, කොන්දේසි වලට යටත්ව එවැනි විකල්ප ක්‍රමයක් භාවිතා කිරීමට ද අලෙවිකාර සෘජු සහභාගීකරුවන් හට අවස්ථාව ලබා දී තිබේ.

2. අවම වටිනා අවශ්‍යතා හඳුන්වාදීම

ප්‍රතිමිලදී ගැනුම් හා ප්‍රතිවිකුණුම් ගනුදෙනුවක් සම්බන්ධව වටිටමක් යනු එම ගනුදෙනු වලට යොදාගන්නා භාණ්ඩාගාර බිල්පත් හා භාණ්ඩාගාර බැඳුම්කරවල වෙළෙඳපොළ වටිනාකම මත යොදනු ලබන වටිටම වේ. මෙලෙස වටිටම් යෙදීම සුරැකුමක මිල අවාසිදායක ලෙස වෙනස් වීම මගින් මුදල් ණයට දෙනු ලබන පාර්ශවයට ඇතිවන අවදානම අඩු කිරීම සඳහා ගෝලීයව යොදාගනු ලබන මෙවලමකි. මීට පෙර, ප්‍රතිමිලදී ගැනුම් සහ ප්‍රතිවිකුණුම් ගනුදෙනු සඳහා යොදාගන්නා ලද සුරැකුම්පත් මත යොදනු ලැබූ වටිටම් අනුපාතය අලෙවිකාර සෘජු සහභාගීකරුවන් අතර විශාල ලෙස වෙනස් විය. කෙසේ වෙතත්, නව විධාන මගින්, ප්‍රතිමිලදී ගැනුම් වෙළෙඳපොළෙහි යම් ප්‍රමිතිගත කිරීමක් ඇති කිරීම සඳහා, සෘජු සහභාගීකරුවන් අතර සිදුවන ප්‍රතිමිලදී ගැනුම් සහ ප්‍රතිවිකුණුම් ගනුදෙනු හැර අනෙකුත් ප්‍රතිමිලදී ගැනුම් හා ප්‍රතිවිකුණුම් ගනුදෙනුවලට එළඹෙන අවස්ථාවේදී, අදාළ භාණ්ඩාගාර බිල්පත් හා භාණ්ඩාගාර බැඳුම්කරවල කල්පිරීමට ඇති කාලය මත පදනම්ව පහත සඳහන් අවම වටිටම් අවශ්‍යතාවයන් පනවා තිබේ.

**සංඛ්‍යා සටහන වි.ස. 12.1
අවම වටිටම් අවශ්‍යතා**

සුදුසුකම්ලත් සුරැකුම්පත්වල කල්පිරීමට ඇති කාලය	අවම වටිටම් අනුපාතය (%)
වසර 1 දක්වා	4.0
වසර 1 ට වැඩි වසර 3 දක්වා	6.0
වසර 3 ට වැඩි වසර 5 දක්වා	8.0
වසර 5 ට වැඩි වසර 8 දක්වා	10.0
වසර 8 ට වැඩි	12.0

2 සෘජු සහභාගීකරුවන් යනු ලියාපදිංචි ස්කන්ධ හා සුරැකුම්පත් ආඥා පනත සහ දේශීය භාණ්ඩාගාර බිල්පත් ආඥා පනත යටතේ සෘජු සහභාගීකරුවන් ලෙස පත්කරන ලද පුද්ගලයන් වන අතර, එයට ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුව, සියලු බලපත්‍රලාභී වාණිජ බැංකු, ප්‍රාථමික අලෙවිකාර සමාගම්, සේවක අර්ථසාධක අරමුදල සහ කොළඹ කොටස් හුවමාරුවෙහි මධ්‍යම තැන්පතු පද්ධතිය ඇතුළත් වේ.

3. ප්‍රතිමිලදී ගැනුම් සහ ප්‍රතිවිකුණුම් ගනුදෙනු සඳහා යොදා ගන්නා සුරැකුම්පත් විකිණීම, ආදේශනය හා ප්‍රතිස්ථාපනය විධිමත් කිරීම

පැවති නියාමන රාමුව තුළදී ප්‍රතිමිලදී ගැනුම් සහ ප්‍රතිවිකුණුම් ගනුදෙනුවල මුදල් ණයට දෙනු ලබන පාර්ශවයේ සහ මුදල් ණයට ගනු ලබන පාර්ශවයේ ලැදියාවන් ආරක්ෂා කිරීම සඳහා ප්‍රතිපාදන පැවැති අතර නව විධානයන් මගින් එම ප්‍රතිපාදන තවදුරටත් ශක්තිමත් කිරීම සඳහා ප්‍රතිවිකුණුම් ගනුදෙනු සඳහා අලෙවිකාර සෘජු සහභාගීකරුවන් වෙත ලැබෙන සුරැකුම්පත් එකවර (Outright) විකිණීම තහනම් කිරීම සහ ප්‍රතිමිලදී ගැනුම් ගනුදෙනු වලට යොදාගෙන ඇති සුරැකුම්පත් අලෙවිකාර සෘජු සහභාගීකරුවන් විසින් වෙනත් ගනුදෙනු සඳහා භාවිතා කරන්නේ නම් එම සුරැකුම්පත් සඳහා වෙනත් සුරැකුම්පත් එවෙලේම ආදේශනය කිරීම අනිවාර්ය කිරීම සිදු කර තිබේ. තවද, ප්‍රතිමිලදී ගැනුම් හෝ ප්‍රතිවිකුණුම් ගනුදෙනුවක් කල්පිරීමට පෙර ඕනෑම අවස්ථාවක එම ගනුදෙනුව සඳහා යොදා ගන්නා ලද සුරැකුම්පත්වල වෙළෙඳපොළ වටිනාකම එම ගනුදෙනුවේ කල්පිරීමේ අගයට වඩා පහල වැටුනහොත්, අදාළ ගනුදෙනුවේ ස්වභාවය අනුව, ඒ සඳහා අමතර සුරැකුම්පත් ලබාගැනීම හෝ ලබාදීම නව විධානයන් මගින් අලෙවිකාර සෘජු සහභාගීකරුවන් හට අනිවාර්ය කර තිබේ.

4. අලෙවිකාර සෘජු සහභාගීකරුවන්ගේ අවදානම් කළමනාකරණ ක්‍රමවේදයන් සහ වගවීම ශක්තිමත් කිරීම.

නව විධානයන් මගින් ප්‍රතිමිලදී ගැනුම් සහ ප්‍රතිවිකුණුම් ගනුදෙනු වලට අදාළ ඇතැම් වැදගත් අවශ්‍යතාවයන් අනිවාර්යය කරන අතරම ප්‍රතිමිලදී ගැනුම් සහ ප්‍රතිවිකුණුම් වෙළෙඳපොළෙහි ආරක්ෂාව සහ ශක්තිමත් බව තහවුරු කිරීම සඳහා අලෙවිකාර සෘජු සහභාගීකරුවන්ගේ අභ්‍යන්තර ව්‍යුහයන් ශක්තිමත් කිරීමේ වැදගත්කම හඳුනාගෙන තිබේ. ඒ අනුව අලෙවිකාර සෘජු සහභාගීකරුවන්ගේ අධ්‍යක්ෂ මණ්ඩලයේ වගකීම්, අභ්‍යන්තර හා බාහිර විගණකයින්ගේ, අවදානම් කළමනාකරණය හා අනුකූලතා කාර්යයන්ගේ කාර්යභාරය නිශ්චිතව දක්වා තිබේ.

5. දඩ මුදල් පැනවීම

දැනට පවතින රාමුව තුළදී, ප්‍රතිමිලදී ගැනුම් හා ප්‍රතිවිකුණුම් ගනුදෙනු වලට අදාළ අවශ්‍යතාවයන්ට අනුකූලව කටයුතු නොකරන අලෙවිකාර සෘජු සහභාගීකරුවන්ට එරෙහිව ගත හැකි ක්‍රියාමාර්ග දන්වා ඇති අතර නව විධාන මගින්, එවැනි අනනුකූලතාවයන් තවදුරටත් අඩු කිරීම සඳහා දඩ මුදල් පැනවීමේ හැකියාව ලබාදී තිබේ.

රජයේ සුරැකුම්පත් වෙළෙඳපොළට හා එහි සහභාගීකරුවන්ට අපේක්ෂිත ප්‍රතිලාභ

ආයෝජකයින් දළශීල සුරැකුම්පත්වල ආයෝජනය කිරීමට දක්වන කැමැත්ත නිසා, එකවර විකිණීම සහ ප්‍රතිමිලදී ගැනුම් ගිවිසුම් යටතේ විකිණීම මඟින් රජයේ සුරැකුම්පත්වල ගනුදෙනු කිරීමේ හැකියාව, රජයට අරමුදල් රැස්කර ගැනීමේ පිරිවැය තීරණය කරන ප්‍රධාන සාධකයකි. මෙම නව විධානයන් මඟින්, ප්‍රතිමිලදී ගැනුම් හා ප්‍රතිච්ඡාලන ගනුදෙනුවලට අදාළ වෙළෙඳපොළ පරිචයන් තවදුරටත් ශක්තිමත් කිරීම මඟින් රජයේ සුරැකුම්පත්වල ගනුදෙනු කිරීමේ හැකියාව වැඩි කරනු ඇත.

තවද මෙම විධානයන් මඟින් හඳුන්වා දී ඇති ක්‍රියාමාර්ග, මධ්‍යම තැන්පතු ක්‍රමයේ ගිණුම් හිමියන්ට තම ගිණුම්වල

ගනුදෙනු පිළිබඳව දැනුම් දෙන කෙටි පණිවිඩ සහ විද්‍යුත් තැපැල් සේවාව වැනි ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුව විසින් ප්‍රතිමිලදී ගැනුම් හා ප්‍රතිච්ඡාලන ගනුදෙනුවලට අදාළ සුරැකුම්පත්වල වලනයන් පිළිබඳව ගනුදෙනුකරුවන්ට දැනුම්දීම සඳහා දැනටමත් හඳුන්වාදී ඇති ක්‍රියාමාර්ග සමග කාර්යක්ෂමව ඒකාබද්ධ වීම මඟින්, ප්‍රතිමිලදී ගැනුම් හා ප්‍රතිච්ඡාලන ගනුදෙනු වලට එළඹෙන අලෙවිකාර සෘජු සහභාගීකරුවන්ගේ හා ඔවුන්ගේ ගනුදෙනුකරුවන්ගේ ආරක්ෂාව තවදුරටත් ශක්තිමත් වනු ඇත.

ඉහත ප්‍රතිලාභ එක්ව ගත් කල රජයේ සුරැකුම්පත් වෙළෙඳපොළේ වර්ධනයට හා සමස්තයක් ලෙස ආයෝජකයන්ගේ විශ්වාසය වැඩි දියුණු කිරීමට හේතු වනු ඇත.